چەند بنەمایەك دەربارەی ناو وصیفاتەكانی خوای گەورە

[كردي – كوردی – kurdish]

حاجی ئومێد چرۆستانی

پێداچونەوەی: پشتیوان سابیر عەزیز

2012 - 1433

IslamHouse.com

﴿ بعض القواعد في الأسماء والصفات ﴾

« باللغة الكردية »

أوميد عمر علي

مراجعة: بشتيوان صابر عزيز

2012 - 1433

IslamHouse.com

چەند بنەمایەك دەربارەی ناو وصیفاتەكانی خوای گەورە

خۆشەویستان بەیارمەتی خوای گەورە لەبابەتی ئەم جارەماندا چەند بنەمایەك بەپێی بیروباوەڕی ئەهلی سوننەت و جەماعەت سەبارەت بە ناو صیفاتەكانی خوای گەورە ئەخەینە بەر دیدەی بەرێزتان.

بنەمای یەكەم : (القول في الصفات كالقول في الذات)

واتە : قسەكردن لەبارەی صیفاتەكانی خوای گەورە وەك قسەكردن وایە لەبارەی ذاتی خوداوە.

ڕوونكردنەوە : خوای گەورە هاوتاو وهاوشێوە و وێنەی نیە لەذات وصیفات وكرداریدا، ئەگەر خوای گەورە بەبێ خیلاف وجیاوازی ذاتێكی هەقیقی هەبێت وهیچ ذاتێكی تر هاوشێوەی نەبێت هەروەها ئەو صیفاتانەیشی كە بەقورئان وسوننەت بۆی ثابت بووە هەرهەموویان صیفاتی هەقیقین هاوشێوە و وێنەیان نییە، قسەكردنیش لەبارەی ذات وصیفاتەكانەوە یەك شتە و هیچ جیاوازیان نییە .

ئەمەش بنەما و قاعیدەیەكی گەورە وبەرز وبەنرخە، موناقشە و گفتوگۆی ئەوانەی پێ دەكرێت كە ئینكاری

صیفاتەکانی خوای گەورە دەکەن لەگەڵ ئەوەشدا ذات بۆ پەروەردگار ئیثبات دەکەن، ئیثبات وجێگیرکردنی ذاتیش بۆ خوای پەروەردگار کۆدەنگی ئومەتی ئیسلامی لەسەرە .

ئەگەر یەکێك ووتی : من صیفات بۆ خوای گەورە ئیثبات ناکەم چونکە ئیثباتکردنی صیفات بۆ خوای گەورە شوبهاندن ووێچوونی دروستکراوەکانیەتی .

پێی ئەڵێن : تۆ ذاتێکی هەقیقی بۆ خوای گەورە ئیثبات دەکەیت لەگەڵ ئەوەشدا ذاتیش بۆ مەخلوق ودروستکراوەکانی خوای گەورە ئیثبات دەکەیت، ئایا ئەمە شوبهاندن و ولێکچواندن نیە بەپێ قسەی خۆت؟ جا ئەگەر ووتی : من ذات بۆ خوای گەورە ئیثبات وجێگیر دەکەم وەك ذاتی مەخلوق ودروستکراوەکانی خوا نییە وبۆ غەیری ئەو نییە، پێی ئەووترێت : ئەم قسەیەی خۆت بۆ صیفاتیش هەر وایە، ئەگەر ذاتی خوای گەورە وەك ذاتی مەخلوقەکانی نەبێت هەر ئەم قسە قسەیەکی ڕاست ودروستە بۆ صیفاتی ذاتی ئیلاهی کە هیچ صیفاتێك وەك صیفاتی ئەو نییە، ئەگەر ووتی : چۆن صیفەتێك بۆ خوای گەورە ثایت وجێگیر دەکەیت کە چۆنیەتیەکەی نازانم؟ پێی ئەڵێن : هەروەك چۆن تۆ

ذاتێکت بۆ خوای گەورە ثابت وجێگیر کردوە و چۆنیەتیەکەی نازانیت .

بنەمای دووەم : (القول فی بعض الصفات کالقول في بعضها الاخر) واتە : قسەکردن لەبارەی هەندێك لەصیفاتەکانی خوای گەورە وەك قسەکردن وایە لەبارەی هەندەکەی تری .

ڕاڤەکردنی : قسەکردن لەبارەی هەندێك لەصیفاتەکانی خوای گەورەوە لەڕووی ئیثباتکردن ونەفی کردن وڕەد کردنەوەیەوە، وەك قسەکردن وایە لەبارەی هەندەکەی تریەوە، ئەم بنەما و قاعیدەیە موناقەشە وگفتوگۆی ئەو کەسانەی پێ دەکرێت کە هەندیك صیفات بۆ خوای گەورە ثابت وجێگیر دەکات بەڵام ئینکاری هەندێك صیفاتی تر دەکات، ئەگەر کەسێك هەندێکی صیفات بۆ خوای گەورە ثابت دەکات وەك صیفاتی (الحیاة) ژیان و(العلم) زانست (القدرة) وقودرەت وتوانا (السمع) وبیستن (البصر) بینین وهەندێك صیفاتی تریش، باوەڕی وایە هەموو ئەم صیفەتانە هەقیقین کەچی ململانێی صیفەتی (المحبة) خۆشویستن (الرضا) وڕەزامەندی (الغضب) تووڕەبوون وچەند صیفاتێکی تریش دەکات و ئیثبات وجێگیریان ناکات بۆ خوای گەورە ولەبری ئەمە

ئەڵێت ئەم صیفەتانە (مجاز) هەقیقی نین بۆ خوای گەورە، لێرەدا پێی ئەڵێین : هیچ جیاوازی نییە لەنێوان ئەو صیفەتانەی کە تۆ ثابتی ئەکەیت بۆ خوای گەورە لەگەڵ ئەو صیفەتانەی کە نەفیان دەکەیت، قسەکردن لەبارەی یەکێکیانەوە وەك قسەکردن وایە لەبارەی ئەوانی تریشەوە، ئەگەر صیفاتی (ژیان و زانست و وتوانا و بیستن و بینین) بۆ خوای گەورە ثابت دەکەیت ونایانشوبهێنیت بەهەمان ئەو صیفەتانەی کە بۆ مەخلوق ودروستکراوەکانی بڕیار دراوە، کەواتە لەسەرت پێوستە صیفاتەکانی (خۆشویستن وڕەزامەندی وتووڕە بوون) یش بۆ خوای گەورە ثابت وجێگیر بکەیت هەروەك چۆن خوای گەورە بۆ خۆی بڕیار داوە، بەبێ چواندن وشوبهاندنی بە مەخلوق ودروستکراوەکانی، ئەگەر وا نەبێت ئەوا ئەکەویتە ناو تەناقض و ووتەی دژ بەیەك .

بنەمای سێهەم : (الاسماء والصفات توقيفية) واتە : ناو وصیفاتەکانی خوای گەورە تەوقیفین .

شیکردنەوە : ناو صیفاتەکانی خوای گەورە هەر هەموویان تەوقیفین و هەیچ مەجالێکی تێدا نییە بۆ عەقڵی مرۆڤەکان لەو ڕووەوە کە تەفسیر ولێکدانەوەی بۆ بکەن، هەر بۆیە پێویستە لەسەریان بوەستین وەك ئەوەی لەقورئان

وسوننەتدا هاتوون وبەهیچ شێوەیەك نابێت لێیان زیاد و کەم بکرێت، چونکە عەقڵ ناتوانێت دەرك بەو ناو صیفاتانە بکات کە شایانی خوای گەورەن، جا بۆیە دەبێت لەسەریان بوەستین وەك ئەوەی لەدەقەکاندا هاتووە، خوای گەورە دەفەرموێت :

(وَلَا تَقۡفُ مَا لَيۡسَ لَكَ بِهِۦ عِلۡمٌۚ إِنَّ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡبَصَرَ وَٱلۡفُؤَادَ كُلُّ أُوْلَٰٓئِكَ كَانَ عَنۡهُ مَسۡـُٔولٗا) {الإسراء :٣٦} واتە : وە شوێن شتێ مەکەوە کە زانیاریت دەربارەی نی یە بەڕاستی گوێ و چاو و دڵ هەموو ئەوانە (خاوەنیان) پرسیار لێکراوە .

ئیمام وپێشەوایانی ئیسلام لەسەر ئەم مەنهەجە بوون، ئیمام ئەحمەد (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) ئەڵێت : " خوای گەورە وەصف ناکرێت ئەو شێوەیە نەبێت کە خوای گەورە خۆی وەصف کردوە، یان بەو شێوەیە نەبێت کە پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) خودای پێ وەصف کردووە، نابێت لەسنووری قورئان و فەرمووده دەربچێت " هەندێك لەزانایانیش بڕیاری ئەوەیان داوە، زانیاری بەشتێك هەتاوەکو بتوانرێت ئەو شتە وەصف بکرێت سێ ڕێگای هەیە : بەبینی ئەو شتە دەبێت ، یان هاوشێوەی ئەو شتەت ببینیت، یان کەسێك ئەو شتە بناسێت و وەصفی بکات، زانیاری وعلیمی

ئێمەش بەخوای گەورە و پەروەردگار وناو صیفاتەکانی تەنها لە ڕێگای سێهەمدا دەبینێتەوە، ئەویش ئەوەیە کەسێکی شارەزای ئەو شتە بۆت وەصف بکات، دیارە هیچ کەسێکیش لەخوای گەورە شارەزاترە نییە لە ذاتی خوا (اللّٰه) وە پاشان کەسیش شارەزاتر نییە لەپێغەمبەرەکانی ئەوانەی کە وەحییان بۆ کراوە و خوای گەورە فێری کرددون، جا بۆیە پێویستە ڕێگای وەحی بگیرێتە بەر بۆ ناسینی ناو صیفاتەکانی خوای گەورە، چونکە بێگومان ئێمە لە دونیادا خوای گەورە نابینین تا خۆمان وەصفی بکەین، وە دیارە خوای گەورەش وینە و هاوشێوەی نییە لەدروستکراوەکانیدا تا بەوەصفی ئەوان وەصفی خوای پەروەردگار بکەین، پاك وبێگەردی بۆ خوای گەورە ومیهرەبان ..

بنەمای چوارەم : (اسماء اللّٰه کلها حسنی) واتە : ناوەکانی خوای گەورە هەر هەموویان زۆر جوانن .

ناوەکانی خوای گەورە هەر هەموویان زۆر جوانن، بەشێوەیك لەو پەڕی جوانییدان، خوای گەورەیش فەرموویەتی : (وَلِلَّهِ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ) {الأعراف :١٨٠} واتە :

هەر بۆ خوایە جوانترین و چاکترینی ناوەکان، ئەمەش لەبەر ئەوە بەڵگەیە لەسەر جوانترین و چاکترین وپرشکۆترین

کەسێك ئەویش خوای گەورەیە، لەبەر ئەوەی صیفاتەکانی کەماڵ وتەواوی هەر هەموویان لەخوادا هەن وبەهیچ شێوەیەك لەشێوەکان نە بە گریمانە و نە بە وادانان ناتەواوی لە ناو وصیفاتەکانیدا نیین .

نموونەی ئەمەش : (الحي) ناوێکە لەناوەکانب خوای گەورە کە مانا و واتای ژیانی تەواوی تێدایە بۆ ذاتی خودا بەشێوەیەك کاتێك نەبووە کە خودا نەبووبێت یان کاتێك بێت خودا لەناوبچێت، ژیانێکی تەواوی وا کە صیفاتی کەماڵ و تەواوی لە زانست وتوانا وبیستن وبینین وغەیری ئەمانەیش بۆ خودا پێویست دەکات، نموونەیەکی تر (العلیم) زۆر زانایە وزانستی لەوپەڕی تەواویدایە، ناوێکە لەناوەکانی خوای گەورە وزانست وزانیاری تەواو وکاملٌ بۆ خوای پەروەردگار پێویست دەکات، بەشێوەیەك هیچ کاتێك نەبووە خودا نەزانن بووبێت یا نکاتێك بێت خودا لەبری بچێتەوە، وەك فەرموویەتی : (قال

عِلۡمُهَا عِندَ رَبِّي فِي كِتَٰبٖۖ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى) واتە : مووسا

فەرمووی زانیاری ئەوە لای پەروەردگارمە لە پەڕاوێکدایە پەروەردگارم هیچی لێ ون نابێ و هیچی لە بیر ناچێت.

زانیاری وزانستێکی فراوانی وا که بەوورد ودرشتی ئاگاداری هەموو شتێکه، جا ئەگەر چی ئەو زانیاریه پەیوەندی به کار وکرداری ذاتی خۆی یان مەخلوقەکانیەوە بێت، خوای گەورە لەم بارەیەوە فەرموویەتی : ("يَعۡلَمُ خَآئِنَةَ ٱلۡأَعۡيُنِ وَمَا تُخۡفِي ٱلصُّدُورُ) {غافر :١٩} واتە : خوا دەزانێ بە خیانەتی چاوان و هەرچی دڵان دەیشارنەوە.

جوانی ناوەکانی خوای گەورەش بە ئیعتیباری یەکە بەیەکەی ناوەکانی خودایه ، وە بە ئیعتباری کۆکردنەوەی ناوێك لەگەڵ ناوێکی تردا، بەم کۆکردنەوەی ناوێك لەگەڵ ناوێکی تری خوای گەوردا کەماڵ وتەواوی لەسەر کەماڵ وتەواوی بۆ ذاتی خودا بڕیار دەدرێت .

نمونەی ئەمەیش : (العزيز الحكيم) خوای گەورە زۆر جار لەقورئانی پیرۆزدا لەگەڵ یەك هێناونی و کۆی کردونەتەوە، هەر یەك لەم ناوانەیش دەلالەت لەکەماڵێکی تایبەتی دەکەن ومانایەك دەگەیەنن ئەویش بریتیە له دەسەڵات و عیززەت له لەعەزیزەوە لەگەڵ حیکمەت و داناى لەحکیمەوە، کۆکردنەویە هەردوو ناوەکەیش بەڵگەیە لەسەر کەمال و تەواویەکی تریش ئەویش بریتیە له عیززەت بۆ خوای

گەورە لەگەڵ حیکمەت ودانایی، عیززەتەکەی زوڵم وستەم ناگەیەنێت، هەروەك چۆن عیززەتی هەندێك لە دروستکراوەکانی زوڵم وستەم ئەگەینێت، هەروەها حوکم و حیکمەتی خوای گەورە وهێنانی لەگەڵ عیززەتی تەواو زۆر جیاوازە لە حوکم و حیکمەتی دروستکراوەکانی کە زەلیلی لەخۆیان دائەماڵن، ئەمەیش خوای گەورە زانا وشارەزاترە پێی .